

**КОЛЕДЖ ПВНЗ «КРОПИВНИЦЬКИЙ ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО ТА
МУНІЦИПАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії

В. В. Кошолуп

2017 р.

ПРОГРАМА

фахового випробування

галузь знань 07 Управління та адміністрування

напрямок підготовки 072 Фінанси, банківська справа та страхування

форма навчання денна

на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «кваліфікований робітник»

Кропивницький – 2017

Затверджено
на засіданні приймальної комісії
Коледжу ПВНЗ КІДМУ
протокол № 2 від 12 06 2017 р.

Укладачі:

Денисенко Алла Миколаївна – голова фахової атестаційної комісії,
викладач;

Кошолап Валентина Валентинівна – голова фахової атестаційної
комісії, викладач вищої категорії;

Гаврилова Наталія Валеріївна – член фахової атестаційної комісії,
викладач.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

II. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

III. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою фахового випробування у формі усного екзамену для напряму підготовки 072 – «Фінанси, банківська справа та страхування» – перевірка рівня знань абітурієнтів, їх системності, рівня володіння й оперування основними економічними категоріями і поняттями, розуміння фінансової і податкової системи, організації надання банківських послуг та виконання банківських операцій, а також механізмів й організаційних структур, які забезпечують функціонування системи страхового ринку та страхових компаній.

Завдання фахового випробування у формі усного екзамену для абітурієнтів цього напряму підготовки – виявити здатність абітурієнтів самостійно узагальнювати і критично оцінювати факти економічної діяльності, практично застосовувати науково-теоретичні методи і знання в науковій і практичній діяльності.

Фахове випробування у формі усного екзамену для напряму підготовки 072 – «Фінанси, банківська справа та страхування» включає такі розділи:

- 1) Фінанси;
- 2) Банківська справа;
- 3) Страхування.

Фахове випробування у формі усного екзамену проводиться за білетами, які складаються відповідно до наведеного вище комплексу облікових дисциплін.

Фахове випробування проводиться за екзаменаційним білетом, який містить три теоретичних питання. Тривалість фахового випробування 1,5 години.

При відповіді на питання білета рекомендується дотримуватися такої послідовності:

1. Спочатку необхідно дати загальну характеристику питання, визначити завдання, назвати нормативні документи, що регулюють конкретний об'єкт дослідження.

2. Потім необхідно розкрити суть питання. При цьому слід охарактеризувати первинні носії інформації, викласти порядок відображення, розкрити методіку дослідження об'єкта, назвати звітні показники.

3. У відповіді має бути розкрита не тільки суть питання, але й пропозиції і рекомендації щодо можливості вдосконалення конкретного об'єкта.

Вимоги до знань підготовки вступника:

знати:

- сутність і особливості фінансів різних форм власності, методи планування і прогнозування фінансової діяльності;
- систему державного регулювання фінансової діяльності, нормативні та законодавчі акти;

- методи оцінки фінансового стану і особливості їх використання в фінансово-економічному аналізі суб'єктів господарювання, методи оцінки результатів фінансової діяльності для прийняття управлінських рішень;
- функції та операції банків, сутність грошова кредитної політики, методи її здійснення, форми та види безготівкових розрахунків;
- принципи банківського кредитування та порядок видачі кредиту;
- види та механізм здійснення валютних операцій, організацію роботи з цінними паперами та векселями, порядок здійснення активних та пасивних операцій;
- значення, зміст та структуру страхового ринку України, особистого та майнового страхування, перестраховування та структуру страхової відповідальності;
- проблеми захисту страхувальника від неплатоспроможності страховика.

уміти:

- орієнтуватись в питаннях державної фінансової політики, грошово-кредитної політики, ринку страхових послуг та факторів, що впливають на сферу страхування;
- характеризувати і розраховувати фінансові ресурси;
- вибирати варіант дій щодо фінансових ситуацій та розраховувати доходи, прибуток та організувати ефективне їх використання;
- оптимізувати фінансові видатки, платежі;
- адаптувати здобуті знання до умов діяльності конкретного підприємства, організації, установи;
- давати економічну оцінку техніко-економічного обґрунтування позичальника та кредитоспроможності позичальника;
- розрахувати економічну ефективність страхової діяльності та страхове відшкодування втрати майна підприємств;
- визначити страхові премії, ціну страхового ризику та інших втрат, необхідних для виконання зобов'язань страховика перед страхувальником за підписаним договором страхування.

II. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

Розділ 1. ФІНАНСИ

Тема 1. Сутність, необхідність і функції фінансів

Поняття фінансів. Передумови виникнення фінансів. Макро- і мікрорівні вивчення фінансів. Специфічні сфери фінансів: державні фінанси; фінанси господарських одиниць; фінансовий ринок; міжнародні фінанси. Фінансові категорії як форма наукового пізнання сутності фінансових відносин. Прості і складні фінансові категорії. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями. Функції фінансів: розподільча, контрольна. Вплив фінансів на розвиток суспільного виробництва. Форми фінансового забезпечення. Фінансове регулювання і фінансове стимулювання економічних і соціальних процесів.

Тема 2. Фінансова система

Правові та організаційні основи фінансової системи. Державне регулювання фінансових відносин. Функції Президента, законодавчих і виконавчих органів державної влади щодо загального управління фінансовими потоками. Розмежування функцій між управлінськими фінансовими установами. Роль фінансової системи держави у забезпеченні умов економічного зростання.

Тема 3. Фінансові ресурси

Фінансові ресурси і найважливіші їхні елементи. Чинники, що впливають на абсолютні розміри і динаміку фінансових ресурсів. Джерела фінансових ресурсів. Державні фінансові ресурси. Регіональні і місцеві фінансові ресурси. Фінансові ресурси суб'єктів господарювання. Вирішення в сучасних умовах проблем залучення альтернативних джерел фінансових ресурсів держави і окремих суб'єктів господарювання. Напрями і форми використання фінансових ресурсів. Фінансові резерви, їх суть і значення.

Тема 4. Управління фінансами

Об'єкти та суб'єкти управління фінансами та його функціональні елементи. Фінансове планування і прогнозування. Стратегічне управління фінансами і органи державної та виконавчої влади що його здійснюють. Суть оперативного управління фінансами. Прийняття управлінських рішень. Функції, права і обов'язки Міністерства фінансів України. Зміни у повноваженнях органів місцевого самоврядування в управлінні фінансами.

Тема 5. Фінансова політика та фінансовий механізм

Сутність фінансової політики. Вплив її на ринкові відносини і процес розширеного відтворення. Економічна політика держави. Мета фінансової політики. Завдання фінансової політики. Зміст фінансової політики. Механізм реалізації фінансової політики. Фінансова стратегія. Фінансова

тактика. Бюджетна політика. Податкова політика. Бюджетно-податкова (фіскальна) політика. Основні функції бюджетно-податкової політики. Грошово-кредитна політика. Валютна політика. Фінансовий механізм. Фінансові методи. Фінансові важелі.

Тема 6. Фінансове право

Поняття фінансового права, його предмет і метод. Принципи та функції фінансового права. Система і джерела фінансового права. Місце фінансового права в системі права України. Фінансово-правові норми: їх зміст, особливості і види. Фінансово-правові відносини: поняття, особливості і види.

Тема 7. Податки та податкова система

Сутність, необхідність та види податків. Функції податків. Основні елементи податків. Податкова політика і податкова система України. Перелік загальнодержавних податків, зборів та обов'язкових платежів. Перелік місцевих податків та зборів. Організація податкової роботи та діяльність державної податкової служби

Тема 8. Державні фінанси

Склад і структура державних фінансів. Фінансові ресурси держави. Джерела формування державних доходів, фактори їх зростання. Державні витрати на задоволення суспільних благ і послуг. Система державних фінансів за їх ієрархічним рівнем – загальнодержавні й місцеві фінанси. Державні фінанси як інструмент регулювання економіки.

Тема 9. Бюджет та бюджетна система

Економічна сутність та функції державного бюджету. Бюджетний устрій і бюджетна система України. Бюджетна політика, бюджетний механізм, бюджетні ресурси. Значення державного бюджету, його роль в розподілі та перерозподілі валового національного продукту та національного доходу. Склад та структура доходів державного бюджету України. Видатки бюджетів, їх сутність, класифікація. Поняття, принципи та форми бюджетного фінансування. Видатки бюджетів та фінансування народного господарства, їх склад, значення, розвиток. Видатки бюджетів на соціальний захист населення. Видатки на оборону. Видатки на управління.

Тема 10. Бюджетний дефіцит

Поняття стану бюджетного фонду та дефіциту бюджету. Соціально-економічні наслідки бюджетного дефіциту. Джерела фінансування дефіциту бюджету та їх класифікація. Методи обмеження та шляхи скорочення дефіциту бюджету. Заходи подолання дефіциту бюджету.

Тема 11. Державний кредит

Економічна сутність державного кредиту, його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави й покритті бюджетного дефіциту.

Відмінність державного кредиту від банківського. Види державного кредиту. Форми внутрішнього державного кредиту. Державні позики, їх види. Форми зовнішнього державного кредиту. Державні зовнішні позики. Державний борг. Види і структура державного боргу, механізм його формування. Вплив державного боргу на фінансовий стан держави.

Тема 12. Державні цільові фонди

Принципи організації державних цільових фондів. Загальнодержавні соціальні фонди та їх значення для забезпечення системи соціального страхування. Пенсійний фонд. Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві. Фонд України соціального захисту інвалідів. Джерела формування доходів і напрямки видатків. Управління коштами загальнодержавних цільових фондів

Тема 13. Місцеві фінанси, бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання

Сутність місцевих фінансів. Фінансові ресурси місцевих державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування. Склад доходів місцевих бюджетів. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів. Загальний і спеціальний фонди місцевих бюджетів. Видатки місцевих бюджетів. Соціальна направленість видаткової частини місцевих бюджетів. Фінансування місцевого господарства. Позички місцевим бюджетам.

Тема 14. Фінанси суб'єктів господарювання

Правові та фінансові аспекти створення, реформування і ліквідації підприємств. Вплив галузевих особливостей, форм власності та методів господарювання на організацію фінансів суб'єктів підприємництва. Характеристика фінансових відносин, що складають зміст фінансів підприємств. Майно підприємства. Статутний фонд і порядок його формування. Виробничі фонди. Сутність, склад та структура основних фондів. Види вартісної оцінки. Просте і розширене відтворення основних фондів. Порядок нарахування амортизації. Капітальні вкладення та їх забезпечення. Показники ефективності використання основних фондів та шляхи їх покращення. Сутність, структура та джерела формування оборотних коштів підприємств. Зміст і класифікація видатків підприємств. Затрати на виробництво і реалізацію продукції. Ціни і ціноутворення. Зміст та види доходів підприємств. Виручка від реалізації продукції та чинники, які впливають на її обсяг, формування та розподіл виручки. Економічний зміст прибутку, його формування та розподіл. Рентабельність та резерви її зростання. Поняття про банкрутство підприємства.

Тема 15. Фінанси домогосподарств

Домогосподарство як інституційна економічна одиниця та суб'єкт фінансових відносин. Теоретичні основи фінансів домогосподарств. Бюджет домогосподарства, його структура. Сукупні ресурси і сукупні витрати домогосподарства. Заощадження домогосподарств, їх класифікація, мотиви та чинники.

Тема 16. Страхування. Страховий ринок

Об'єктивна необхідність і сутність страхового захисту. Страхові фонди як джерело забезпечення страхового захисту. Сутність, принципи та функції страхування. Обов'язкова форма страхування та добровільне страхування. Класифікація страхування. Особисте страхування. Об'єкти майнового страхування. Страхування відповідальності. Перестраховування. Співстраховування. Доходи та витрати страховика. Фінансова надійність страховика. Роль страхування. Поняття страхового ринку, його структура. Державне регулювання у сфері страхування.

Тема 17. Фінансовий ринок

Фінансовий ринок. Суб'єкти та фінансові посередники. Функції та економічна роль фінансового ринку. Взаємозв'язок між державою та фінансовим ринком. Суб'єкти та об'єкти фінансового ринку. Класифікація суб'єктів фінансового ринку. Фінансові інструменти. Класифікація посередників на фінансовому ринку. Структуризація фінансового ринку. Сегментація фінансового ринку за групами та видами фінансових активів. Кредитний ринок та ринок цінних паперів. Види цінних паперів, їх класифікація та характеристика.

Розділ 2. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Тема 1. Банківська система становлення і розвиток

Сутність банківської діяльності. Витоки виникнення. Функції банків. Трансформаційна функція. Емісійна функція. Кредитно-інвестиційна. Стабілізаційна функція. Платіжно-розрахункова функція. Дворівнева побудова. Перший рівень банківської системи. Другий рівень. Становлення банківської системи України. Не банківські фінансово-кредитні установи. Страхові компанії. Пенсійні фонди. Ломбарди. Лізингові компанії. Факторингові компанії. Інвестиційні фонди.

Тема 2. Національний банк і його операції

Основи організації центральних банків. Національний банк України. Призначення центральних банків. Організаційно-правовий статус. Функції центральних банків. Походження центральних банків. Європейська система

центральної банківської системи. Національний банк України, як першорівневий елемент банківської системи. Статут НБУ. Рада банку. Функції НБУ.

Тема 3. Створення та організація діяльності комерційних банків

Документи необхідні для створення банку. Засновники та учасники. Операції комерційних банків. Кредитні. Розрахунково-касові. Інвестиційні. Депозитні операції. Міжбанківські операції. Комісійні операції. Активні та пасивні операції. Порядок створення та реєстрації комерційних банків. Ліцензування комерційних банків. Відмова у видачі ліцензії. Відкриття іноземних банків.

Тема 4. Формування ресурсів комерційного банку

Характеристика ресурсів комерційних банків. Власні ресурси. Залучені ресурси. Кошти клієнтів на рахунках. Статутний фонд. Резервний фонд, Акціонерний капітал. Нерозподілений прибуток. Капітал банку. Депозитні операції банків. Депозити до запитання. Строкові депозити. Сертифікати. Міжбанківські позики. Банківський вексель. Облігація банку.

Тема 5. Забезпечення фінансової стійкості банку

Доходи банків. Процентні доходи. Комісійні доходи. Не банківські операційні доходи. Витрати банку. Банківські і не банківські витрати. Адміністративні витрати. Прибуток банку. Резервний фонд. Інвестиційний клас. Міжбанківські операції. Фінансова звітність. Банківський баланс. Регулювання банківської діяльності.

Тема 6. Облік та аудит банківських операцій

Бухгалтерський облік. Фінансовий облік. Управлінський облік. Організація обліку в банках. Система обліку. Господарська організація. Рахунок. Фінансовий облік в банках. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. «Клієнт - банк». Фінансова звітність банку. Баланс. Оцінка прибутковості. Оцінка ліквідності. Банківський аудит.

Тема 7. Розрахунково-касові операції банків.

Порядок відкриття рахунків в національній валюті. Відкриття рахунків в іноземній валюті. Рахунки типу Н. Рахунки типу П. Розрахункові операції банків. Платіжні доручення. Платіжні вимоги-доручення. Чеки. Акредитиви. Векселі. Факторингові операції. Касове обслуговування. Прогнозування касових оборотів. Ліміт залишку готівки в касі. Контроль за цільовим використанням готівки.

Тема 8. Депозитні операції банків

Економічний зміст депозитних операцій. Види та форми вкладних операцій. Механізм здійснення операцій. Вклади до запитання. Строкові

вклади. Розпорядження вкладками. Дохідність вкладень. Нарощення вкладеного капіталу.

Тема 9. Кредитні операції банків

Класифікація кредитних операцій. Поняття кредиту. Види кредитів. Ломбардні та бланкові кредити. Кредитний комітет. Отримання та розгляд кредитної заявки. Оцінка кредитоспроможності. Рейтингова оцінка позичальника. Термінові, прострочені, відстрочені кредити, короткострокові, довгострокові кредити, кредитна лінія, кредит овердрафт. Принцип терміновості. Принцип забезпеченості. Форми забезпечення повернення кредиту. Заклад. Страхування. Поручительство. Гарантія. Робота банків по поверненню кредитів. Відсоткова ставка. Реалізація застави. Довгострокове кредитування.

Тема 10. Споживче кредитування

Споживчий кредит. Об'єкти споживчого кредитування. Короткострокові та довгострокові споживчі кредити. Розміри споживчого кредиту. Кредитна карта. Умови надання споживчого кредиту.

Розділ 3. СТРАХУВАННЯ

Тема 1. Предмет, метод і цілі страхування

Історичні передумови виникнення страхування. Необхідність та зміст страхування. Економічна обумовленість страхового захисту. Соціальний бік страхування. Юридичний аспект страхування. Міжнародний аспект страхування.. Суб'єкти та об'єкти страхування. Зобов'язання страхувальника. Економічна суть страхування. Страховик. Страхувальник. Застрахований. Страховий випадок. Страхова відповідальність, Страховий поліс.

Тема 2 .Сутність принципи і роль страхування

Форми страхування. Обов'язкове та добровільне страхування. Системи страхування. Страхування за системою пропорційно відповідальності. Страхування за системою першого ризику. Страхування за системою "дробової частини". Страхування за відповідною вартістю. Умовна та безумовна франшиза. Страховий захист. Страховий інтерес. Страхова сума. відшкодування. Страхове свідоцтво. Конкурентність Страховий інтерес.

Тема 3.Економічна природа, зміст та функції страхування

Превентивна функція. Ризикова функція. Функція формування страхових резервів. Заощаджувальна функція. Функція створення і використання страхових резервів, перерозподіл коштів. Формування страхових резервів, навантаження, нетто-ставка Функція заощадження коштів. Правова превенція, застереження.

Тема 4. Класифікація страхування

Об'єкти, основні підходи до класифікації страхування, підгалузі страхування, страхові операції, перестраховування. Співстрахування. Довгострокове страхування, класифікація за об'єктами, поняття класифікації, ознаки класифікації, види страхування, класифікація за формами проведення страхування. Принципи та порівняльна характеристика обов'язкового та добровільного страхування.

Тема 5. Страхові ризики та їх оцінювання

Поняття ризику. Критерії визначення страхового ризику. Загальна класифікація ризиків. Види ризиків за суб'єктами. Види ризиків за джерелами небезпеки. Види ризиків за обсягом відповідальності страховика. Управління ризиком. Аналіз і оцінка ризиків. Методи управління ризиком.

Тема 6. Страховий ринок України

Зміст та структура страхового ринку.. Об'єктивна необхідність виникнення та розвитку страхового ринку. Територіальний аспект страхового ринку. Страхові товариства. Страхові спілки, асоціації. Товариства взаємного страхування. Страхові аспекти та страхові брокери. Перестраховальні компанії. Транспортне страхове бюро. Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю. Внутрішня система та зовнішнє середовище страхового ринку. Страхові продукти. Асортимент страхового ринку. Ліцензування страхової діяльності.

Тема 7. Реклама і маркетинг в страхуванні

Цілі маркетингу в страховій діяльності, поняття страхового маркетингу, мета маркетингу, сегментація ринку, маркетингова стратегія, комплекс маркетингу, канали збуту, продаж у страхуванні, реклама, види реклами.

Тема 8. Майнове та особисте страхування

Зміст, структура та види майнового страхування. Страхування врожаю сільськогосподарських культур. Добровільне страхування майна підприємств. Виплата страхового відшкодування. Добровільне страхування домашнього майна громадян. Умови страхування. Страхування транспортних засобів. Страхування від усіх ризиків на транспорт. Страхування "авто-каска". Страхування автомобілів. Поліс з оголошеною вартістю. Відкритий поліс. Страхування вантажів. Структура майнового страхування. Види майнового страхування. Оцінка збитку після настання страхового випадку.

Страхування життя. Змішане страхування життя. Страхування до шлюбу. Страхування від нещасних випадків. Страхування дітей та школярів. Обов'язкове страхування пасажирів. Страхування додаткової пенсії. Медичне страхування. Суб'єкти добровільного медичного страхування. Індивідуальне та колективне медичне страхування. Стан розвитку особистого страхування в Україні. Причини та необхідність соціального страхування. Види

загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Тема 9. Страхування відповідальності

Необхідність, зміст та структура страхування відповідальності. Суб'єкти обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. Страховий випадок. Страхова сума. Страхове відшкодування. Страхування ризику непогашеного кредиту. Страхування відповідальності позичальника за непогашення кредиту. Страхування депозиту. Види системи депозитного страхування; за характером вимог щодо участі комерційних банків у системі депозитного страхування; Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. Страхування цивільної відповідальності перевізників. Страхування кредитних та фінансових ризиків.

Тема 10. Морське страхування

Страхування морських суден, диспаша, диспашер, фрахт, страхові ризики, звільнення від відшкодування збитків, відповідальність за повну загибель судна, франшиза, припинення відповідальності страховика, обов'язки страховика. Обов'язкове страхування пасажирів. Оцінка збитку після настання страхового випадку.

Тема 11. Повітряне страхування

Види обов'язкового авіаційного страхування, страхова подія, страхові тарифи, предмет страхування, страхувальник. Страхова подія, обов'язкове страхування пасажирів, відповідальність страховика, співстрахування суден, обов'язки страхувальника, страхування членів екіпажу. Оцінка збитку після настання страхового випадку.

Тема 12. Перестраховування і співстрахування

Виникнення, зміст та функції перестраховування. Головні та допоміжні функції перестраховування. Активне та пасивне перестраховування. Види договорів перестраховування. Факультативне перестраховування. Облігаторне перестраховування. Факультативно-облігаторні договори перестраховування. Перестрахові платежі. Квотний перестраховальний договір. Договір ексцедентного перестраховування. Квотно-ексцедентний договір перестраховування. Ліміт перестраховального покриття. Форми проведення перестраховальних операцій.

Тема 13. Страхування у зовнішнь-економічній діяльності

Зовнішньоторгівельні операції, страхові посередники, брокери, торгове страхування, інвестиційне страхування, страхові поліси рейсові, строкові, морські товароперевезення, страхування каско суден, відповідальність судовласників, майно третіх осіб, особливі види договорів, експортні кредити.

Тема 14. Страхова організація

Стратегія страхової компанії. Мотивація. Психологія і продаж страхових продуктів. Страховий процес і його ефективність. Стратегія страхової компанії. Учасники страхового процесу: страхові товариства, посередники, морське страхове бюро, ліцензія.

Тема 15. Державне регулювання страхової діяльності.

Необхідність державного регулювання. Значення державного регулювання. Система законодавства. Правове забезпечення. Державний нагляд за страховою діяльністю. Завдання та функції, ліквідація страховика. Реорганізація. Ліцензування. Права та обов'язки сторін у страхуванні. Завдання та функції органів державного нагляду за страховою діяльністю. Ліквідація, реорганізація і санація страховика. Проблеми ринку страхових послуг в Україні.

Тема 16. Страховий фонд: структура, принципи формування та використання

Необхідність формування страхового фонду, ризику, страховий (резервний) фонд, резерв, резервування, централізовані фонди, постійні фонди, методи формування, принципи формування, франшиза, суброгація, страхові резерви підприємства.

Тема 17. Доходи, витрати і прибуток страховика

Доходи, витрати, фінансові результати страхової компанії. Визначення зароблених страхових платежів. Собівартість страхових послуг. Валовий дохід страховика. Прибуток від страхових операцій. Прибуток від діяльності із страхування життя. Прибуток від інвестування та розміщення тимчасово вільних коштів. Рентабельність страхових операцій. Оподаткування страхових компаній. Особливості оподаткування доходів страховика. Собівартість страхової послуги. Витрати на здійснення страхових операцій. Інші витрати страховика.

Тема 18. Фінансова надійність страхової компанії

Спеціальні та резервні фонди гарантійного фонду страховика. Фактичний та нормативний запас платоспроможності. Вільні резерви. Резерви для покриття незароблених премій. Резерви для покриття незакінчених ризиків. Резерви для покриття незакінчених збитків. Резерви для покриття сталих але не заявлених збитків. Резерви для покриття катастрофічних збитків. Резерви для покриття коливань збитковості. Фонди і кошти страхової компанії. Фінансова структура страхової компанії. Платоспроможність страхової компанії.

III. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Фахове випробування у формі усного екзамену для напряму підготовки 6.030509 — Облік і аудит оцінюється за такими критеріями:

Оцінку “*відмінно*” заслуговує абітурієнт, який:

- показав усебічні, систематичні й глибокі знання навчально-програмного матеріалу з посиланням на нормативні акти;
- володіє глибокими знаннями з теми курсу, а також знаннями, набутими самостійно з додаткової літератури, рекомендованої викладачем;
- дав чітко сформульовану, конкретну, логічну, послідовну і ґрунтовну відповідь на поставлені запитання;
- засвоїв необхідні для своєї професії знання з обліку і аудиту;
- виявив творчість та уміння при вирішенні господарських ситуацій, що розглядаються в навчально-програмному матеріалі.

Оцінку “*добре*” заслуговує абітурієнт, який:

- показав повне знання навчально-програмного матеріалу;
- правильно виконав і дав повні відповіді на поставлені запитання;
- показав систематичний характер знань, здатність до їх самостійного засвоєння та застосування при вирішенні господарських ситуацій.

Оцінку “*задовільно*” заслуговує абітурієнт, який:

- показав знання навчально-програмного матеріалу, які необхідні для роботи за майбутньою спеціальністю;
- дав не зовсім повну, з деякими неточностями відповідь на поставлені запитання, інколи нелогічно побудовану, з порушенням послідовності викладу суті запитання;
- допустив помилки, але не суттєві для поставлених запитань, у цілому володіє необхідними знаннями з цієї дисципліни.

Оцінку “*незадовільно*” заслуговує абітурієнт, який:

- показав досить низький рівень знань з навчально-програмного матеріалу, необхідних для майбутньої професії;
- допустив принципові помилки, відповідаючи на поставлені запитання;
- не може самостійно орієнтуватись при вирішенні господарських ситуацій без додаткової підготовки і допомоги.

IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА З ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСИ»

Основна

1. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії: вступ до фінансової науки / Пер. з нім. С. І. Терещенко та О. О. Терещенка; Передмова та наук. редактування В. М. Федосова. – К.: Либідь, 2000. – 534 с.
2. Бровкова Е. Г., Продивус И. П. Финансово-кредитная система государства: навчальний посібник / Е. Г. Бровкова, И. П. Продивус – К., 1997.– 164 с.
3. Василик О. Д. Теорія фінансів: підручник / О. Д. Василик – К.: Ніос, 2000.– 114 с.
4. Господарський Кодекс України від 16 січня 2003 // Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV (Редакція станом на 03.02.2013) – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2003. – 247 с. – (Бібліотека офіційних видань).
5. Державні фінанси: Теорія і практика перехідного періоду в Центральній Європі / Пер. з англ. – Основи, 1998. – 119 с.
6. Дробозиной Л. А. Общая теория финансов: учеб. пособие/ Л. А. Дробозина. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1995.– 467 с.
7. Дьяконова І. І. Податки та податкова політика України : підручник / І. І. Дьяконова – Київ: Наук. думка, 1997.– 332 с.
8. Економічний словник-довідник./ [авт.-уклад. Мочерний С.В.] – Київ, 1995.- 432с.
9. Єпіфанова А. О., Сало І. В., Дьяконова І. І. Бюджет і фінансова політика України: навч. посібник / А. О.Єпіфанова, І. В.Сало, І. І. Дьяконова – К.: Наук. думка, 1997. – 112с.
10. Єщенко П.С., Палкін Ю.І. Сучасна економіка: навчальний посібник. / П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін – Київ. «Вища школа», 2005.– 189с.
11. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11 січня 2001 року // Відомості Верховної Ради України 2001, № 12, ст.64, редакція від 27.07.2011.
12. Івасіва Б. С. Гроші та кредит: підручник / Б. С. Івасіва. — К.: КНЕУ, 1999. – 43 с.
13. Камлик М.І. Господарське законодавство України: правове регулювання господарських відносин: збірник нормативних актів / упорядник М.І.Камлик – К., 2002. – 300 с.
14. Карлін М.І. Фінанси країн європейського союзу: Навч. посібн. / М.І.Федосов – К.: КНЕУ, 2011. – 617 с.
15. Конституція України від 28 череня 1996 р. із змінами доповненнями станом на 01 10 2010 р.//Відомості Верховної Ради України №15 02 10 2010р.
16. Кремень О. І. Фінанси: навч. посібник / Ольга Кремень, Вікторія Кремень. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 412 с.

17. Максименко П.В. Основи економічної теорії: Навч. посібн./ П.В.Максименко. – Кіровоград, 2004.– 98 с.
18. Мозговий О. М. Фондовий ринок: Навч. посібн. / О. М. Мозговий – К.: КНЕУ, 1999.– 267 с.
19. Мороз А. М., Савлук М. І., Пуховкіна М. Ф. Банківські операції: Підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За ред. А.М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2000.– 109 с.
20. Осадець С. С. Страхування: підручник / Керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець. – Київ: КНЕУ, 1998.– 356 с.
21. Павлюк К. В. Фінансові ресурси держави : навч. посібник. / К. В. Павлюк – К.: НІОС, 1998.– 587 с.
22. Податковий Кодекс України від 2 грудня 2010 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112 / Верховна Рада України Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI (Редакція станом на 03.02.2013) – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2011. – 207 с. – (Бібліотека офіційних видань).
23. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств: підручник / керівник авт. кол. і наук. ред. А. М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2000.– 686 с.
24. Сабанти Б. М. Теория финансов: учеб. пособие. / Б. М. Сабанти – М.: Менеджер, 1998.– 387 с.
25. Савлук М. І., Гроші та кредит: підручник/ М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За заг. ред. М. І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2001.– 367 с.
26. Сумароков В. М. Государственные финансы в системе макроэкономического регулирования: учеб. пособие. /В. М.Сумароков – М.:Финансы и статистика, 1996.– 383 с.
27. Суторміна В. М., Федосов В. М., Рязанова Н. С. Фінанси зарубіжних корпорацій / В. М. Суторміна, В. М. Федосов, Н. С. Рязанова. – К.: Либідь, 1993.– 609 с.
28. Суторміна В. М., Федосов В. М., Андрущенко В. А. Держава, податки, бізнес. навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / В. М.Суторміна, В. М.Федосов, В. А. Андрущенко – К.: Либідь, 1992.– 209 с.
29. Федоренко В.Е. Основи економічної теорії: підручник. / В.Е.Федоренко. – Київ, «Алетра», 2005.– 86 с.
30. Федосов В.М Теорія фінансів: підручник / В.М. Федосов – К.: КНЕУ, 2012. – 157 с.
31. Федосов В. М. Податкова система України: підручник / В. М.Федосов, В.М.Опарін, Г.О. П'ятаченко та ін.; За ред. В. М. Федосова. – К.: Либідь, 1994.– 182с.
32. Федосова В. М. Государственные финансы: учеб. пособие / под ред. В. М. Федосова, С. Я. Огородника, В. Н. Суторминой. – К.: Либідь, 1991.– 274 с.
33. Філіна Г. І. Вступ до спеціальності : навчальна програма дисципліни [для бакалаврів спеціальності “Фінанси”]. / Г.І. Філіна – К.: МАУП, 2006.– 12с.

34. Фінансовий словник 3-тє вид., випр. та доп.: навч. посібник / [Завгородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С.] – К.: Т-во «Знання», 2000. – 175 с.
35. Юрій С., Федосєєв В. Фінанси: підручник / С. Юрій, В. Федосєєв – Київ: КНЕУ, 2012. – 687 с.
36. Ющенко В., Лисицький В. Гроші: розвиток попиту та пропозиції в Україні: навчальний посібник. / В.Ющенко, В. Лисицький – Київ: Скарби, 1998.– 548 с.

Додаткова

1. Економічний словник-довідник./ [авт.-уклад. Мочерний С.В.] – Київ, 1995.- 432с.
2. Фінансовий словник 3-тє вид., випр. та доп.: навч. посібник / [Завгородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С.] – К.: Т-во «Знання», 2000.— 175 с.
3. Конституція України від 28 череня 1996 р. із змінами доповненнями станом на 01.10.2010 р.//Відомості Верховної Ради України №15 від 02.10.2010 р.
4. Господарський Кодекс України від 16 січня 2003 // Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV (Редакція станом на 03.02.2015) – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2003. — 247 с. – (Бібліотека офіційних видань).
5. Податковий Кодекс України від 2 грудня 2010 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112 / Верховна Рада України Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI (Редакція станом на 03.02.2015) – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2011. – 207 с. – (Бібліотека офіційних видань).
6. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11 січня 2001 року // Відомості Верховної Ради України 2001, № 12, ст.64, редакція від 27.07.2011.
7. Інформаційні ресурси: finance.ua, finance.liga.net, finance.bigmir.net, www.epravda.com.ua/finances, www.minfin.gov.ua

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА З ДИСЦИПЛІНИ «БАНКІВСЬКА СПРАВА»

Основна

1. «Про банки і банківську діяльність» Закон України №2121–III від 07.12.2000р. / Відомості Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.nau.ua
2. «Про Національний банк України» Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №29. – Ст. 238.

3. «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» Закон України від 12 липня 2001 року № 2664-III // Відомості Верховної Ради України. –2002. – №1. – Ст.1.

4. «Про затвердження Положення про порядок видачі банкам банківських ліцензій, письмових дозволів та ліцензій на виконання окремих операцій» Постанова Правління НБУ від 17 липня 2001р.

5. «Про затвердження Положення про порядок надання індивідуальних ліцензій на право відкриття юридичними особами – резидентами України рахунків в іноземних банках» Постанова Правління НБУ від 5 травня 1999р.

6. «Про затвердження Положення про валютний контроль» Постанова Правління НБУ від 8 лютого 2000р.

7. «Про затвердження Інструкції про організацію роботи з готівкового обігу установами банків України» Постанова Правління НБУ від 19 лютого 2001р.

8. «Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» Постанова Правління НБУ від 19 лютого 2001р.

9. Постанова Правління НБУ «Про затвердження Положення про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень» від 31 серпня 2001р

10. Про заставу: Закон України від 02.10.1992 р. № 2654-XII.

11. Інструкція про порядок відкриття, використання та закриття рахунків у національній та іноземній валюті: Затверджено постановою Правління НБУ від 12.11.2003 р. № 492.

12. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами: Затверджено постановою Правління НБУ від 03.12.2003 р. № 516.

13. Постанова Правління НБУ від 15.12.2004 р. № 637. Інструкція про порядок ведення касових операцій у національній валюті в Україні.

14. Положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням: Затверджено постановою Правління НБУ від 19.04.2005 р. № 137.

15. Правила торгівлі іноземною валютою: Затверджено постановою Правління НБУ від 10.08.2005 р. № 281.

16. Положення про порядок формування обов'язкових резервів: Затверджено постановою Правління НБУ від 16.03.2006 р. № 91.

17. Постанова Правління НБУ від 21.01.04. №22. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті.

18. Положення про порядок визначення та формування обов'язкових резервів для банків України: Затв. постановою Правління НБУ від 21.04.04 № 172.

19. Банківські операції: Підручник/ За ред. А. М. Мороза. - К.: КНЕУ, 2008. – 608с.

20. Бойківська Л.І. Методи оцінок банківських ризиків / Л.І. Бойківська // Актуальні проблеми розвитку регіону. – 2009. – № 5. – С. 164-168.

21. Вовчак, О.Д. Кредит і банківська справа: підручник / О.Д. Вовчак, Н.М. Рудишин, Т.Я. Андрейків. – К.: Знання, 2008. – 564 с.
22. Вовчак О.Д., Банківська справа: навч. посібник / О.Д.Вовчак, Н.М.Рушишин - Львів: „Новий Світ – 2000”, 2008. – 560с.
23. Вовчак О.Д., Платіжні системи: навч. посібник / О.Д.Вовчак, Г.Є.Шпаргало,Т.Я.Андрейків. - К.: Знання, 2008. – 247с.
24. Вовчак О.Д. Банківська справа: Навч. посібник / О.Д.Вовчак - Львів, «Новий Світ-2000», 2010.
25. Воронько І.Л. Фінансове оздоровлення комерційних банків як фактор економічного зростання в Україні // Вісник №3 (13) 2010.
26. Дмитренко М.Г. Кредитування і контроль: навч. посібник / М.Г.Дмитренко. – К.: Кондор, 2005.
27. Збірник виробничих ситуацій з навчальної дисципліни «Банківські операції» // Керівник авт. кол. А. М. Мороз. — К.: КНЕУ, 2010. — 380с.
28. Кириченко О.А. Банківський менеджмент / Кириченко О.А., Гіленко І.В., Роголь С., Сиротян С.В., Немой О.: навч. посіб.. – К.: Знання-Прес, 2006. – 438 с.
29. Костюченко О.А. Банківське право: Банківська система. Національний банк. Банківський нагляд: підручник / О.А. Костюченко. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 416 с.
30. Ковальчук Т. Т., Ліквідність комерційних банків.: навч. посібник / Т.Т.Ковальчук, М.М.Коваль —К.: Знання, 2010. —120 с.
31. Кривцун І.М., Кутник О.І. Управління ризиками комерційного банку / І.М.Кривцун,О.І. Кутник // Регіональна економіка. – 2008. – № 4. – С. 104-106.
32. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у банках України КНЕУ, 2008
33. Косова Т.Д. Банківські операції: навч. посібн. / Т.Д. Косова, О.Р.Циганов. - К.: Центр учбової літератури, 2008
34. Лазепко І. Банківські операції, Навч. посібник для дистанційного навчання, Університет «Україна», 2007
35. Міщенко В. Банківські операції: Навч. посібник./ В.Міщенко.- К.Знання, 2006.
36. Романова М.І. Основи банківської справи: підручник /М.І.Романова, Центр учбової літератури, 2007.
37. Петрук О.М. Банківська справа Навч. посібник / О.М.Петрук, К.Кондор, 2009.
38. Скоморович І.Б. Банківські операції Навч. посібник : І.Б.Скоморович , «Магнолія-2006» Львів 2010.
39. Старостіна А.О. Ефективне управління ризиками – важливий чинник формування сили банківського бренду, Маркетинг в Україні, №6 листопад-грудень 2010.
40. Швець Н.Р. Ризики банківських установ: проблеми визначення та управління / Н.Р.Швець // Регіональна економіка. – 2008. – № 4. – С. 97-99.
41. Череп А. В. Банківські операції: навч. посібн. для студ. ВНЗ / А.В.Череп, О.Ф. Андросова. – К.: Кондор, 2008. – 407 с.

42. Фурсова В. А. Банківські операції: навч. посібн. для практ. занять / В.А. Фурсова; Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т" . – Х.: ХАІ, 2010. – 56 с.

43. Холодна Ю. Є. Центральний банк і грошово-кредитна політика: конспект лекцій / Холодна Ю. Є., Рац О. М. – Х.: ХНЕУ, 2008. – 130 с.

44. Швайка, М. А. Банківська система України: проблеми становлення і удосконалення / М. А. Швайка; упоряд., заг. ред. Овсянникова О. М.; Асоц. деп. Верховної Ради України. – К. : Вид-во Київ. міжнар. ун-ту, 2010. – 760 с.

Допоміжна

1. Гроші та кредит: Підручник / За заг. ред. М. І. Савлука. — К.: КНЕУ, 2006. — 744 Прасолова С.П. - Вовченко О.С. Банківські операції, навчально-методичний посібник для самостійного вивчення Полтавський університет споживчої кооперації, 2008

2. Ілляшенко О.В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Банківські операції» Інститут підвищення кваліфікації, перепідготовки і підготовки кадрів Сєверодонецьк – 2005

3. Лагутін В. Кредитування. Теорія і практика, навч. посібник / В. Лагутін, Київ. Знання, 2002

4. Ковальчук А.Т. Банківський кредит : правові засоби повернення./ А.Т.Ковальчук- К. Знання, 2001.

5. Ковальчук Т. Т. Сучасні платіжні системи: монографія / Т.Т.Ковальчук, В. С. Лук'янов. – К.: Знання, 2010. – 190 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [сайт [http:// www.ukrstat.com.ua](http://www.ukrstat.com.ua)].

2. Офіційний сайт газети "Все про бухгалтерський облік" [сайт [http:// www.vobu.com.ua](http://www.vobu.com.ua)].

3. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського [сайт <http://www.nbuv.gov.ua>].

4. Офіційний сайт Національної парламентської бібліотеки [сайт [http:// www.alpha.rada.kiev.ua](http://www.alpha.rada.kiev.ua)].

5. Офіційний сайт Наукової бібліотеки ім. Максимовича [сайт [http:// www.lib-gw.univ.kiev.ua](http://www.lib-gw.univ.kiev.ua)].

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА З ДИСЦИПЛІНИ «СТРАХУВАННЯ»

Основна

1. Господарський Кодекс: Кодекс України / ВРУ. – Офіційне видання, ст. 144. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, N 18, N 19-20, N 21-22, ст. 144.

2. Конституція України / від 28 червня 1996 року / ВРУ – Офіційне видання – Парламентське видання 2010 №13 – 209 с.

3. Кодекс торговельного мореплавства України /Голос України.- 1995
4. Повітряний кодекс України від 4 травня 1993 р. №3167-ХІІ /Законодавство України про страхування: Зб. нормат.актів. – К.:Атіка, 1999
5. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Закон України від 15 травня 2006 року N 755-IV / ВРУ. – Офіційне видання.
6. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 1 червня 2007 року N 1775-ІІ / ВРУ. – Офіційне видання.
7. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. –1996. –№ 18. – ст. 78 / ВРУ. – Офіційне видання.
8. Про граничні розміри страхових тарифів з добровільного страхування майна громадян: Постанова КМУ від 17 вересня 1996 р. № 1122 / КМУ. – Офіційне видання.
9. Про внесення змін у Закон України «Про страхування»: Закон України від 4 червня 1999 року № 306/99 / ВРУ. – К.: 2000. – № 192. – ІІ. – с. 54-61.
10. Аленичев В. Страховое дело России в XX веке / Аленичев В. Страховое ревю. - 2008. - №4. - С.15-25.
11. Базилевич В. Д. Основи страхування. Навч. пос. / В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич– К.: «Знання». – 2004. – с. 144.
12. Базилевич В. Страховий ринок України. / Базилевич В.– К.: “Знання”, 2009.
13. Базилевич В., Базилевич К. Страхова справа. / Базилевич В., Базилевич К. – К.: “Знання”, 2008.
14. Вовчак О.Д. Страхування: Навчальний посібник. /О.Д. Вовчак . – Львів:, 2007. –.
15. Говорушко Т. А. Страхові послуги. Підручник /Говорушко Т.А. . – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 376 с.
16. Горбач Л.М., Каун О.Б. Страхування. Навчальний посібник /Л.М.Горбач, О.Б.Каун- К.: Кондор , 2010.
17. Гвозденко А.А. Финансово-экономические методы страхования. / Гвозденко А.А. – М.: «Финансы и статистика», 2007. – 177с.
11. Заволока Л. О. Розвиток страхового ринку в Україні як фактору фінансової стабілізації економіки / Л.О. Заволока – Фінанси України. – 2004. – с. 130-134.
12. Залетов А.Н. Страхование в Украине. / Залетов А.Н. / Под ред. О.А.Слюсаренко. К.: Международная агенция “Вее Zone”, 2007. – 452 с.
13. Колотило О. Д. Розвиток ринку страхування вантажів. / О.Д. Колотило – Фінанси України. – 2007. – №11. – с. 137-140.
14. .Осадець С.С. Страхування: Підручник / С. С. Осадець. - Вид. 2-ге, перероб. і доп. - К.: КНЕУ, 2002. - 599 с.
15. Рейтман Л.И. Страховое дело. / Л.И. Рейтман – М., 2006. – 524с.

16.Ринок страхування в Україні./ К.: Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2004. –38 с.

17.Розумовський М. О. Перестраховання в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку / М.О. Розумовський – Страхова справа. – 2004. – №4. – с. 11-25.

18.Стожок Л.Г. Страхування : навч.посіб. для дистанційної форми навчання Л.Г.Стожок - Університет «Україна», 2005.

19.Страхування: підручник / За ред.В.Д.Базилевича. - К.Знання 2008

20.Таркуцяк А.О. Страхові послуги: Навч. посіб./ А.О. Таркуцяк– К.:Вид-во Європ. ун-ту, 2004. –584 с.

21..Таркуцяк А. О. Страхова справа: посібник для вузів. / А.О. Таркуцяк – К.: 2004. – с. 480

22. Ткаченко Н.В. Страхування. Навчальний посібник./Ткаченко Н.В. – К.: Ліра_К, 2007.– 376 с.

23.Фурман В. М. Страхові послуги для населення / В. М. Фурман / Фінанси України. — 2005. — № 4. — С. 139–145.

Допоміжна

1. Страховой рынок Украины.// Спец. выпуск журнала “Финансовые услуги”. – К.: 2010. – 340 с.

2.Смоленюк Р. П. Методи побудови тарифів при страхуванні врожаю сільськогосподарських культур / Р.П. Смоленюк – Фінанси України. – 2002. – №11. – с. 131-135.

3.Гудзь О. Є. Проблеми страхування сільськогосподарських ризиків / О.Є. Гудзь – Економіка АПК. – 2004. – №1. – с. 73-77.

4.Фурман В.М. Сучасний стан та перспективи розвитку страхового ринку в Україні / В.М. Фурман – Всеукраїнська науково-практична конференція. – 2004. – с. 202-205.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [сайт [http:// www.kmu.gov.ua](http://www.kmu.gov.ua)].

2. Офіційний сайт Міністерства праці та соціальної політики [сайт [http:// www.mlsp.gov.ua](http://www.mlsp.gov.ua)].

3. Офіційний сайт Пенсійного фонду України [сайт [http:// www.pfu.gov.ua](http://www.pfu.gov.ua)].

4. Офіційний сайт Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності [сайт <http://www.fse.gov.ua>].

5. Офіційний сайт Державної служби зайнятості [сайт [http:// www.dcz.gov.ua](http://www.dcz.gov.ua)].

6. Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України [сайт [http:// www. social.org.ua](http://www.social.org.ua)].

7. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [сайт [http:// www.ukrstat.com.ua](http://www.ukrstat.com.ua)].
8. Офіційний сайт газети "Все про бухгалтерський облік" [сайт [http:// www.vobu.com.ua](http://www.vobu.com.ua)].
9. Офіційний сайт "Пенсійна реформа в Україні" [сайт [http:// www.pension.kiev.ua](http://www.pension.kiev.ua)].
10. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського [сайт <http://www.nbuv.gov.ua>].
11. Офіційний сайт Національної парламентської бібліотеки [сайт [http:// www.alpha.rada.kiev.ua](http://www.alpha.rada.kiev.ua)].
12. Офіційний сайт Наукової бібліотеки ім. Максимовича [сайт [http:// www.lib-gw.univ.kiev.ua](http://www.lib-gw.univ.kiev.ua)].